

REPUBLIKA E KOSOVËS / REPUBLIKA KOSOVA

Rev br. 464/23

VRHOVNI SUD KOSOVA u veću sudija Milena Đerić, predsednik veća, Shukri Sylejmani i Zenel Leku, članovi veća, u pravnoj stvari tužilaca: P... (R...) M..., R... (M...) M..., N... (M...) M..., M... (R...) M..., A... (R...) M... i maloletni L... (R...) M..., kojeg po punomoćju zastupa otac: R... M..., svi iz P..., koje po punomoćju zastupa Mustafë Kastrati, advokat iz Peći, protiv tužene: Osiguravajuća kompanija „Elsig“ sa sedištem u Prištini, koju zastupa ovlašćeni zastupnik Ismet Bajraktari iz Prištine, odlučujući po reviziji punomoćnika tužilaca protiv presude Apelacionog suda Kosova sa sedištem u Prištini Gž.br.2166/19 od 28.07.2023. godine, u sednici veća održanoj dana 07.03.2024. godine, doneo je

P R E S U D U

DELIMIČNO SE USVAJA revizija tužilaca, kao osnovana, te se presuda Apelacionog suda Kosova sa sedištem u Prištini Gž. br.2166/19 od 28.07.2023. godine, u stavu IV. dispozitiva, preinačuje na sledeći način: tužena je obavezana tužiocima: R... (M...) M... i N... (M...) M..., oboje roditelji tužioca: P... M..., da na ime naknade za pretrpljeni duševni bol za stanje u kojem se nalazi njihov sin, nadoknadi iznose kao što sledi: tužiocu: R... (M...) M..., iznos od ... eura i tužilji: N... (M...) M... iznos od ... eura.

U preostalom delu **SE ODBIJA** kao neosnovana revizija tužilaca, podneta protiv presude Apelacionog suda Kosova sa sedištem u Prištini Gž.br.2166/19 od 28.07.2023. godine.

O b r a z l o ž e n j e

Presudom Osnovnog suda u Peći, Opšte Odeljenje P.br.36/17 od 11.03.2019. godine u dispozitivu delimično je usvojen kao osnovan tužbeni zahtev tužilaca. Stavom I. dispozitiva obavezana je tužena da tužiocu: P... (R...) M... zbog zadobijenih telesnih povreda u nesreći od 25.09.2016. godine, isplati na ime nematerijalne štete, kao što sledi:

- za pretrpljeni fizički bol, iznos od ... eura,
- za pretrpljeni strah, iznos od ... eura,
- za ZAPJ (45%), iznos od ... eura,
- za estetsko naruženje, iznos od ... eura.
- za ZAP (53%) i izgubljenu dobit i to:
- za period: od 25.09.2016. godine do 31.12.2018. godine, kada je izvršeno veštačenje, iznos od eura, i
- za naredni period: od 01.01.2019. godine, pa sve dok za to postoje zakonski uslovi, a najkasnije počevši od novembra 2023. godine, plaćaće se mesečna zakupnina u vidu rente u iznosu od po ...eura.
- za tuđu pomoć i negu, iznos od ... eura,
- za medicinske troškove, iznos od ... eura.

Stavom II. dispozitiva tužena je obavezana da tužiocima: R... (M...) M..., N... (M...) M..., M... (R...) M..., A... (R...) M... i maloletnik L... (R...) M..., na ime pretrpljenog duševnog bola za stanje u kojem se nalazi sin odnosno brat, nadoknadi iznose kao što sledi:

- tužiocu R... (M...) M..., iznos od ... eura,
- tužilji N... (M...) M... iznos od ... eura,
- tužilji M... (R...) M... iznos od ... eura,
- tužiocu A... (R...) M... iznos od ... eura, i
- maloletnom tužiocu L... (R...) M..., iznos od ... eura.

Stavom III. dispozitiva tužbeni zahtev tužioca: P... (R...) M..., iznad dosuđenog iznosa za naknadu nematerijalne štete kao što je navedeno u delu stava I. dispozitiva i to: na ime pretrpljenog fizičkog bola, iznos od ... eura, na ime pretrpljenog straha, iznos od ... eura, na ime ZAPJ (45%) iznos od ... eura, na ime estetskog naruženja, iznos od ... eura, na ime ZAP-a (53%) iznos od ... eura, a na ime pretrpljenih duševnih bolova za stanje sina odnosno brata za tužioca R... iznos od ... eura, za tužilju N... iznos od ... eura, za tužilju M... iznos od ... eura, za tužilju A... iznos od ... eura, kao i za maloletnog tužioca L... (R...) M..., iznos od ... eura, se odbija kao neosnovan.

Stavom IV. dispozitiva obavezana je tužena da iznose koji su procenjeni u stavovima I. i II. dispozitiva, isplati tužiocima zajedno sa zakonskom kamatom, koju plaćaju

domaće banke na štedne uloge na rok preko godinu dana i bez utvrđenog odredišta, i to počevši od 11.03.2019. godine, a sve to u roku od 15 dana, od dana prijema presude.

Stavom V. dispozitiva obavezana je tužena da tužiocima isplati troškove postupka u iznosu od ... eura i sve to u roku od 15 dana od dana prijema presude, pod pretnjom prinudnog izvršenja.

Protiv navedene presude žalbe su podnele parnične stranke, a Apelacioni sud Kosova je odlučujući po istima doneo presudu Gž.br.2166/19 od 28.07.2023. godine, kojom je u stavu I. dispozitiva odbio kao neosnovanu žalbu punomoćnika tužene, a ožalbenu presudu potvrdio u stavu I. dispozitiva u delu tužbenog zahteva koji se odnosi na iznos na ime naknade nematerijalne štete zbog pretrpljenog straha i na iznos na ime naknade materijalne štete na ime izgubljene dobiti odnosno rente za period od 25.09.2016. godine pa do 31.12.2018.godine i rente za ubuduće od 01.01.2019.godine pa sve dok postoje zakonski uslovi, kao i na iznos za pomoć i negu trećeg lica, iznos za medicinske troškove, kao i stav V. dispozitiva koji se odnosi na iznos na ime troškova postupka.

Stavom II. dispozitiva odbio je kao neosnovanu žalbu punomoćnika tužilaca i usvojio je kao delimično osnovanu žalbu punomoćnika tužene i ožalbenu presudu preinačio u stavu I. dispozitiva u delu tužbenog zahteva koji se odnosi na nematerijalnu štetu, kao i u stavu III. dispozitiva, te je obavezao tuženu da tužiocima na ime nematerijalne štete isplati iznose na sledeći način: na ime pretrpljenog fizičkog bola iznos od ... eura, na ime umanjjenja opšte životne aktivnosti iznos od ... eura, na ime pretrpljenih duševnih bolova zbog unakaženosti iznos od ... eura, dok je ostatak potraživanja iznad presuđenih iznosa, odbio kao neosnovan.

Stavom III. dispozitiva usvojena je kao delimično osnovana žalba punomoćnika tužilaca i ožalbena presuda u stavu IV. dispozitiva je preinačena u delu tužbenog zahteva koji se odnosi na kamatu, tako da se određuje kamata po stopi od 8%, koja će se obračunavati od dana prijema prvostepene presude tačnije 11.03.2019.godine, pa do konačne isplate.

Stavom IV. dispozitiva usvojena je kao delimično osnovana žalba ovlašćenog zastupnika tužene i preinačena je ožalbena presuda u stavu II. dispozitiva u delu tužbenog zahteva koji se odnosi na nematerijalnu štetu, tako da je odbijen kao neosnovan tužbeni zahtev tužilaca u delu gde su isti zahtevali da se se tužena obaveže da na ime pretrpljenih duševnih bolova usled smanjenja opšte životne aktivnosti tužioca P... M..., ista naknadi iznose i to: tužiocu R... M..., ocu tužioca iznos od ... eura, tužilji N... M..., majci tužioca iznos od ...,00 eura, tužilji M... M..., sestri tužioca iznos od ... eura, tužiocu A... M..., bratu tužioca iznos od ... eura, i tužiocu L... M..., bratu tužioca iznos od ... eura.

Protiv drugostepene pravnosnažne presude, punomoćnik tužilaca je blagovremeno izjavio reviziju zbog pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja i pogrešne primene materijalnog prava, s predlogom da se ista usvoji, a da se presude nižestepeni sudova preinače na način kako je predloženo u reviziji, ili pak da se presuda Apelacionog suda ukine i predmet vrati na ponovno suđenje i odlučivanje.

U spisima predmeta postoji pismeni podnesak odnosno odgovor na reviziju podnet od strane suprotne strane, sa predlogom kao u istom.

Vrhovni sud Kosova je ispitao pobijanu presudu u odnosu na revizijske navode i u smislu odredbe člana 215. Zakona o parničnom postupku (Zakon br.03/L-006), pa je ocenio da je revizija punomoćnika tužilaca, delimično osnovana.

U postupku pred nižestepenim sudovima nije bilo bitnih povreda odredbi Zakona o Parničnom Postupku na koje je revizijski sud dužan da pazi po službenoj dužnosti, a revizijom se neosnovano na ovakve povrede ukazuje. Pobijana je presuda u dovoljnoj meri jasna i obrazložena, dispozitiv iste je u skladu sa razlozima o bitnim činjenicama datim u obrazloženju, a razlozi o bitnim činjenicama u logičkoj su vezi sa izvedenim dokazima, te se neosnovano revizijom ukazuje na bitnu povredu iz odredbe člana 182. stav 2. tačka n) Zakona o Parničnom Postupku.

Prema podacima iz spisa predmeta utvrđuje se sledeće činjenično stanje:

Dana 25.09.2016.godine u Prištini, tužilac P... M... kao pešak je doživeo saobraćajnu nesreću na pešačkom prelazu (zebra), kada ga je udarilo vozilo marke „mercedes“ registarske oznake ...“ kojim je upravljao osiguranik tužene. U toku trajanja postupka pred nižestepenim sudovima, tužena strana nije osporavala pravni osnov, ali je osporavala visinu zahtevanih novčanih iznosa na ime pretrpljene materijalne i nematerijalne štete.

U predmetnoj saobraćajnoj nesreći tužilac P... M... je pretrpeo telesne povrede koje se prema nalazu veštaka medicinske struke karakterišu kao teške telesne povrede, sa trajnom slabošću i invalidnošću, usled kojih je trpeo fizičku bol izuzetno visokog intenziteta u trajanju od 3-5 sekundi, koja se potom u formi bola srednjeg intenziteta nastavila naredne 4 nedelje, a kao bol niskog intenziteta postoji i danas kao hronični bol.

Takođe, grupa veštaka medicinske struke je utvrdila da postoji trajno smanjenje opšteg vitalnog kapaciteta koji iznosi 45% (tačno 44,77%) izračunato po Baltazarovoj formuli, (gde se 20% računa zbog povreda mozga, hirurških intervencija, zatim, 15% zbog povreda ortopedske prirode, 5 % za povrede oka i 5% zbog funkcionalnih prepreka u predelu lica). Kod tužioca je

došlo do prosečnog stepena unakaženosti usled ožiljka u čeonom predelu koji sa desne strane prelazi široko na levu stranu.

Veštaci odgovarajuće medicinske struke su utvrdili da postoji trajno smanjenje radne sposobnosti izražene u procentima od 53%, kao i da tužiocu pripada kako izgubljena dobit, tako i mesečna renta.

Predmetna saobraćajna nesreća kod tužioca: P... M... je izazvala primarni strah visokog intenziteta u trajanju od 3-5 sekundi, koji se potom u formi sekundarnog straha nastavio naredna 7 dana, a potom svoje trajanje u formi straha srednjeg intenziteta produžio još za 1 mesec, dok kao strah niskog intenziteta postoji i danas, jer definitivni oporavak još uvek nije završen. Usled predmetne saobraćajne nesreće, pomenuti tužilac je imao potrebe za tuđom negom i pomoći u trajanju od 3 meseca i potrebu za pojačanom ishranom u trajanju takođe, od 3 meseca, povrede koje je zadobio zahtevale su klimatsku rehabilitaciju u trajanju od 15 dana i to 2 puta godišnje. S obzirom da je u pitanju mlad čovek tužilac P... M..., njegovi roditelji, kao i sestra i braća, su prema mišljenju veštaka pretrpeli duševne bolove i to zbog trajne invalidnosti, kao i estetsko unakaženje tužioca, njihov duševni bol kao subjektivno osećanje se manifestuje kao poremećaj psihičkog stanja u vidu patnje, tuge i boli.

Pri ovakvom stanju činjenica, prvostepeni sud je našao da je tužbeni zahtev tužilaca delimično osnovan, te je odlučio na način kako je napred navedeno.

Drugostepeni sud, postupajući po žalbama podnetim od strane stranaka u postupku, delimično ih usvaja i preinačuje prvostepenu presudu na način kako je to napred navedeno. Pomenuti sud je utvrdio da ne postoje povrede parničnog postupka, kako one na koje su se u žalbi stranke pozvale, tako ni one na koje sud vodi računa po službenoj dužnosti, takođe, utvrdio je da je prvostepeni sud u potpunosti i pravilno utvrdio činjenično stanje, ali postoji pogrešna primena materijalnog prava u određenim stavovima prvostepene presude.

Drugostepeni sud je ocenio da se iznosi procenjeni kao u stavu I. dispozitiva ožalbene presude ne poklapaju sa stepenom povrede tužioca, i da utvrđeni iznos je visok ili iznad odgovarajućeg nivoa u odnosu na nanete povrede, kao i u odnosu na postojeću sudsku praksu. Zbog toga je preinačio ožalbenu presudu u delu koji se odnosi na naknadu nematerijalne štete i to: za pretrpljene fizičke bolove, smanjenje životne aktivnosti kao i za unakaženost, obrazlažući da procenjeni iznosi nisu utvrđeni u skladu sa svrhom obeštećenja, prirodom zadobijenih povreda kod tužioca, stepenom smanjenja životne aktivnosti od 45%, kao i druge okolnosti kao što su: godine starosti tužioca, dosadašnjom sudskom praksom i pravilima predviđenim odredbom člana 200. Zakona o Obligacionim Odnosima.

Drugostepeni sud je preinačio ožalbenu presudu u delu koji se odnosi na dosuđenu kamatu, određivši visinu kamate od 8% , koja će se obračunavati od dana prijema prvostepene presude pa do konačne isplate, što je u skladu sa zakonskom odredbom člana 382. Zakona o Obligacionim Odnosima.

Što se tiče prava na naknadu nematerijalne štete na ime pretrpljenog duševnog bola članova porodice ovde tužilaca, zbog invaliditeta tužioca P... M..., drugostepeni sud je u stavu IV. dispozitiva ocenio da je prvostepeni sud postupio suprotno materijalnom pravu i sudskoj praksi, zato što im je priznao pravo na ovu vrstu naknade. Stepen invaliditeta je ispod 50% i samim tim naknada u ovom obliku ne pripada članovima porodice, dosadašnja sudska praksa na Kosovu, ali i u regionu, nije prihvatila činjenicu da postoji veoma teška invalidnost ako je ocenjena u procentima na 50%, zbog toga je u ovom delu, drugostepeni sud odbio deo tužbenog zahteva članova porodice ovde tužilaca.

U podnetoj reviziji, revident napada stavove II. i IV. dispozitiva drugostepene presude, isti između ostalog navodi da sudska praksa na koju se pozvao Apelacioni sud nije primarni izvor prava na Kosovu, takođe, Apelacioni sud je naveo da je prvostepeni sud dosudio iznose iznad svakog standarda pravične presude. Prema mišljenju revidenta, ukoliko se sud poziva na sudske prakse, onda se isti mora pozvati na predmet u kome su činjenične i pravne okolnosti iste ili slične, čak i u ovom pogledu, ujednačenost sudske prakse ima ograničenja. U konkretnom slučaju, Apelacioni sud se nije pozvao ni na jedan slučaj iz sudske prakse, u kojem je odlučeno u vezi sa naknadom štete, u kome je radna sposobnost smanjena za više od 50 % u dobi od 22 godine, tužilac koji je bio perspektivan student, koji je izgubio pamćenje nakon nesreće, bio je primoran da se povuče sa studija radi lečenja, razvio je trajnu bolest koja uzrokuje dalji invaliditet, bio je diskriminisan pri zapošljavanju zbog ružnoće i zdravstvenog stanja, isti više nikada ne može da iskoristi svoj pun potencijal itd.

Stanovište nižestepeni sudova u odnosu na tužioca: P... M... je prihvatljivo i za Vrhovni sud Kosova. Pravilno su nižestepeni sudovi primenili odredbe članova 136. i 159 Zakona o Obligacionim Odnosima (Zakon br.04/Z-077), koji se odnose na osnov odgovornosti i odgovornosti za motorna vozila. Kada je reč o vrsti i visini dosuđene naknade, naknada materijalne štete propisana je odredbom člana 169. Zakona o Obligacionim Odnosima, tako što je odgovorno lice dužno uspostaviti stanje koje je bilo pre nego je šteta nastala. Ukoliko uspostavljanje ranijeg stanja ne uklanja štetu potpuno, ili nije moguće, odgovorno lice je dužno dati naknadu u novcu. Odredbom člana 179. Zakona o Obligacionim Odnosima, propisana je naknada materijalne štete u slučaju lečenja od zadobijenih povreda te povećanih potreba

povređenog lica. Novčana naknada nematerijalne štete propisana je odredbom člana 183. stav 1. Zakona o Obligacionim Odnosima, tako što za pretrpljene fizičke bolove, za pretrpljene duševne bolove zbog umanjena opšte životne sposobnosti, pretrpljeni strah, ili naruženosti sud će, ako nađe da okolnosti slučaja, a naročito jačina bolova i straha i njihovo trajanje to opravdava, dosuditi pravičnu novčanu naknadu, nezavisno od naknade materijalne štete. Pilikom odmeravanja visine nematerijalne štete, pravilno su nižestepeni sudovi primenili odredbu člana 183. Zakona o Obligacionim Odnosima, i obzirom na utvrđeni stepen, intenzitet, te trajanje fizičkih bolova i straha, iste izrazili u odgovarajući novčani ekvivalent, imajući u vidu da dosuđeni iznosi ne budu u suprotnosti sa ciljevima zarad kojih je ovakav vid naknade propisan.

Navodi istaknuti u reviziji u ovom pravcu, nisu osnovani, naime uvidom u spise predmeta Vrhovni sud Kosova je utvrdio da u pogledu utvrđivanja tačnog i potpunog činjeničnog stanja nižestepeni sudovi su odredili odgovarajuća veštačenja od strane veštaka odgovarajućih struka, isti su prisustvovali održanim sudskim raspravama, odgovarali na pitanja suda i stranaka, punomoćnik tužioca niti tužioci, nisu imali primedbe na izvršena veštačenja. Nižestepeni sudovi su poklonili puno poverenje izvršenim veštačenjima, i imajući u vidu godine starosti tužioca koji je u vreme kritičnog događaja imao 23 godine starosti, pravilno odredili novčane iznose na ime nadoknade pretrpljene štete. Ne stoje navodi revidenta da je tužilac bio primoran da se povuče sa studija radi lečenja, imajući u vidu tužiočeve godine u vreme kritičnog događaja.

Što se tiče navoda revidenta da je tužilac razvio trajnu bolest koja uzrokuje dalji invaliditet, isti nije dostavio dokaze kojima potvrđuje istaknute navode, a Vrhovni sud Kosova upućuje revidenta na odredbu člana 180. Zakona o Obligacionim Odnosima koji se odnosi na izmenu dosuđene naknade, ukoliko je došlo do znatnijih promena okolnosti koje su postojale u vreme donošenja ranije odluke.

Revident je takođe, istakao da je tužilac bio diskriminisan pri zapošljavanju zbog ružnoće i zdravstvenog stanja, međutim, isti nije dostavio nijedan dokaz kojima potvrđuje istaknuto.

Međutim, kada je reč o tužiocima: R... M... i N... M... koji su roditelji tužioca P... M..., Vrhovni sud Kosova ne deli stanovište drugostepenog suda koji je konstatovao da pošto je stepen invaliditeta ispod 50%, ne pripada naknada članovima porodice.

Odredbom člana 184. Zakona o Obligacionim Odnosima je predviđeno koja lica imaju pravo na novčanu naknadu u slučaju smrti ili teškog invaliditeta, stav 3. pomenutog člana predviđa,

da u slučaju naročito teškog invaliditeta ili visokog stepena naruženosti nekog lica, sud može dosuditi njegovom bračnom drugu, deci i roditeljima pravičnu novčanu naknadu za njihove duševne bolove. Imajući u vidu navedeni stav, Pravno Mišljenje Vrhovnog suda Kosova, kao i činjenicu da je na osnovu izvršenog veštačenja utvrđeno da je kod tužioca P... M..., došlo do trajnog smanjenja radne sposobnosti izraženo u procentima više od 52% (52,1484357%), Vrhovni sud Kosova je preinačio revizijom pobijanu presudu u delu koji se odnosi na priznanje prava na novčanu naknadu roditeljima za pretrpljene duševne bolove, i odlučio na način kako je navedeno u dispozitivu ove odluke

U pogledu ostalih revizijskih navoda, Vrhovni sud Kosova ističe sledeće: Tačno je da sudska praksa nije izvor prava prema pozitivnom zakonodavstvu, ali je veoma bitna, između ostalog i radi sprovođenja načela jednakosti građana pred sudovima, te jačanja pravne sigurnosti. Sasvim je normalno da sudije kao pojedinci imaju različita pravna shvatanja, različita stanovišta prilikom primene zakona, te otuda i mogućnost za donošenje različitih presuda. Međutim, ova raznolikost se uklanja kroz najpre Apelacioni sud, a na kraju je ujednačavanje sudske prakse u nadležnosti Vrhovnog suda, shodno odredbi člana 23. stav I. tačka 3. Zakona o sudovima, što Vrhovni sud redovno i čini. Sudska praksa nije statična kategorija, stanovišta sudova nisu izuzeta od promena koje se dešavaju u državi, privredi, društvu, uopšte. Shodno ovim promenama, nužne su i promene u sudskoj praksi, jer tumačenja zakona u velikoj meri zavise i od društvenih i socijalno-ekonomskih okolnosti i trenutka u kome se zakon tumači. U protivnom se dolazi u situaciji da su zakoni samo slovo na papiru, bez mogućnosti realne primene. Nije namera ovog suda da se u ovoj presudi bavi pravnim teoretisanjem, već je napred napisano izneto u svrhu odgovora na revizijski navod koji se odnosi na primenu sudske prakse kao izvor prava, te obrazlaganje zašto isti navod nije osnovan.

Shodno navedenom, Vrhovni sud Kosova nalazi da su revizijski navodi kojima se ukazuje na pogrešnu primenu materijalnog prava u jednom delu osnovani, pa je reviziju u tom delu usvojio, a pobijanu presudu preinačio, dok je u preostalom delu revizija odbijena kao neosnovana, te je uz primenu odredbe člana 224. stav 1 i člana 222. Zakona o Parničnom Postupku, odlučio kao u dispozitivu.

VRHOVNI SUD KOSOVA
Rev.br.464/23 od 07.03.2024. godine

Predsednik veća, sudija
Milena Đerić
